

Бойко К. М.,

здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту № 2 Національної академії
внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, старший
викладач кафедри поліцейського права
Національної академії внутрішніх справ

Горбач-Кудря І. А.

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА МОЛОДІ

Попри повномасштабну війну, розпочату рф на території України 24 лютого 2022 року, проблема домашнього насильства не стає менш важливою. Домашнє насильство під час війни стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Особам, які зазнали такого насильства, зараз складніше знайти вихід із ситуації, в якій вони опинилися, не розгубитися та спромогтися розірвати згубне коло з кривдником. У прагненнях до Європейської інтеграції молоді не стоїть осторонь, тому метою нашої роботи є дослідження думки молоді на проблему домашнього насильства в умовах війни.

У зв'язку з повномасштабною війною у 2022 в Україні зменшилася кількість зафіксованих випадків домашнього насильства. За даними аналітичного центру ЮрФем, у першому півріччі 2022 року до Національної поліції надійшло 18 104 295 звернень, що на 27,5% менше ніж у відповідний період попереднього року [1]. На думку фахівців, така ситуація пов'язана з тим, що з одного боку значна частина постраждалих від домашнього насильства виїхала за межі України або в інші регіони України. З іншого боку, через воєнний стан люди налякані, часто не вірять, що їхній дзвінок може щось змінити, думають, що краще терпіти. В деяких регіонах немає фізичної можливості зробити дзвінок [1].

Війна негативно позначилася на психічному здоров'ї чоловіків і жінок, які перебувають або раніше перебували на військовій службі, а також на населенні, що вимушено покинуло своє місце проживання через агресивні військові дії. У звіті

ОБСЄ 2019 року про насильство щодо жінок зазначається, що жінки, партнери яких брали участь у збройному конфлікті на сході України, повідомляли про фізичне насильство з боку нинішнього постійного партнера більш ніж удвічі частіше за тих, партнери яких участі у військових діях не брали [3]. Четверо з п'ятьох жінок, партнери яких воювали у збройному конфлікті, повідомляють, що пережили психологічне насильство, порівняно з 58 % жінок, партнери яких участі у збройному конфлікті не брали. Серед причин зростання домашнього насильства, зокрема з боку партнера, який брав участь у воєнних діях, виявлених міжнародними урядовими установами та громадськими організаціями – наслідки посттравматичного стресового розладу та неналежно організовані системи реінтеграції військовослужбовців. Управління Верховного комісара ООН з прав людини – орган ООН, уповноважений заохочувати та захищати права людини в усьому світі, – звертає увагу, що підвищений ризик домашнього насильства є у родинах військовослужбовців, які повертаються із зони конфлікту, оскільки у мирних умовах вони не отримують належних соціальних і психологічних послуг [3].

У сім'ях учасників антитерористичної операції наявний підвищений ризик гендерно-зумовленого насильства. Домашнє насильство відбувається в них, насамперед, якщо воно мало місце і до війни. Хоча після війни – такі випадки бувають частіше та мають серйозніші наслідки [4].

Нині військослужбовці є вразливою групою. Кожний їхній вчинок розглядається мов під лупою, і якщо хтось з них вчиняє насильство, це можуть сприйматися як щось особливе й небезпечне. А тим часом дехто з них вирізнявся агресивною поведінкою і до участі в бойових діях [2]. В 11 з 27 випадків домашнього насильства, які зафіксували представниці Amnesty International, кривдниками виступали колишні чи нинішні військовослужбовці [5]. Більшість жінок вперше опинилися в ситуації домашнього насильства після того, як їхні чоловіки та партнери були демобілізовані та повернулися додому, причому в деяких випадках чоловіки приносили зброю із зони бойових дій.

У 2020 році Комітет ООН із економічних, соціальних і культурних прав у своїх заключних зауваженнях до сьомої періодичної доповіді України зазначив, що хоча сервіси реабілітації та психологічної допомоги для ветеранів війни та інших верств населення, постраждалих від конфлікту, й було створено, у цих людей все ще обмежений доступ до медичної

допомоги в галузі психічного здоров'я та психологічної підтримки, зокрема через брак медичного персоналу та установ, де таку допомогу надають [3].

Право на свободу від насилля – це один із видів основних прав людини.

З метою вивчення думки молоді щодо домашнього насильства в умовах війни у грудні 2022 р. було проведено анонімне опитування серед курсантів першого курсу навчально-наукового інституту №2 Національної академії внутрішніх справ.

В опитуванні було представлено 5 питань. Перші два питання стосувались віку та статі респондентів. У дослідженні взяли участь 123 особи віком від 16 до 19 років, серед яких 53 дівчат та 70 хлопців (Рисунок 1).

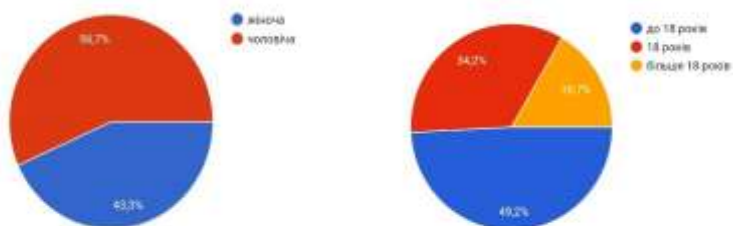

Рис. 1

Третє питання опитування стосувалося впливу умов воєнного стану в Україні на зростання / зменшення кількості випадків домашнього насильства.

Результат опитування показав, що 54,5 % курсантів впевнені, що війна загострює проблему домашнього насильства, і, кількість випадків домашнього насильства збільшилась під впливом воєнного стану в Україні. 13,2 % вважають, що кількість випадків домашнього насильства збільшилась, але такі показники не обумовлені умовами воєнного стану. 32,2 % обрала варіант, при якому кількість випадків домашнього насильства залишилась така сама, як і в мирний час (Рисунок 2).

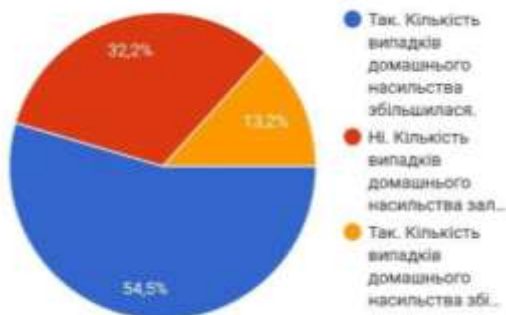

Рис. 2

Четвертим пунктом опитувальника було запропоновано обрати з наведеного переліку ту позицію (позиції), які можуть впливати або впливають на виникнення фактів домашнього насильства.

Переважна більшість (68 %) опитуваних вважають, що значний вплив має набутий новий військовий досвід в осіб (ті, що зараз знаходяться на передовій або у лавах територіальної оборони), які потенційно можуть бути кривдниками. Фактично, думка 123 осіб, які взяли участь в опитуванні, ідентична з підтвердженим фактом того, що домашнє насильство більш ніж удвічі частіше у тих випадках, де партнери брали участь у військових діях.

38,7 % курсантів вважають, що додатково це є міграція населення, пов'язана із війною. Міграція є вимушеною, пов'язана із втратою житла, роботи, звичайного кола спілкування. Це негативно позначається на психологічному стані. Конфлікт також впливає на вартість споживчого кошика та доступність товарів. Рівень безробіття стає надзвичайно високим, спричинюючи появу гендерного розриву у професіях і заробітній платі. Усі ці негативні чинники підживлюють страх, невпевненість та агресію, що є прямими факторами впливу при виникненні ситуації домашнього насильства.

50,4 % досліджуваних вказували на вагомість сирітства дітей (діти, які залишилися без батьків через війну) поміж чинників, що впливають на появу випадків домашнього насильства. Діти, які залишилися без батьківського піклування після початку повномасштабної війни росії проти України, влаштовуються під опіку рідних і близьких або в інші форми

виховання. Найкраще для дитини, вважають респонденти, залишатися у колі своїх рідних і близьких, менше зазнаючи моральних травм (Рисунок 3).

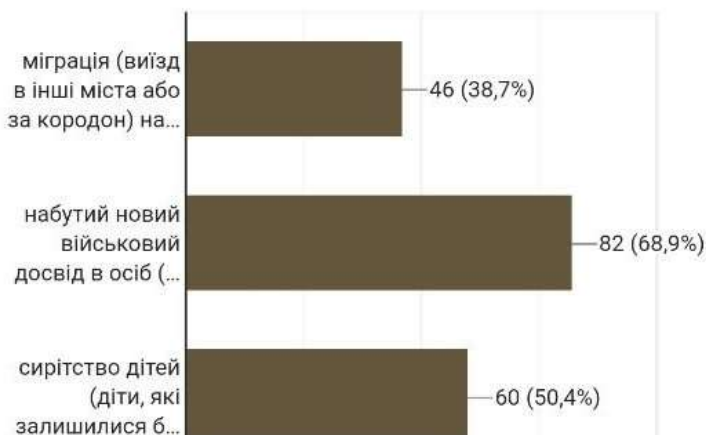

Рис. 3

Питання № 5: як Ви вважаєте, чи можуть органи Національної поліції самотужки вирішити проблему домашнього насильства в Україні?

«Так» відповіли 38,7% опитуваних. «Ні» відповіли – 29,4%. Невпевненість висловили 30,3%. 1,6% вважають, що цю проблему можна подолати за допомогою органів Національної поліції та самого населення (колективне вирішення) (Рисунок 4).

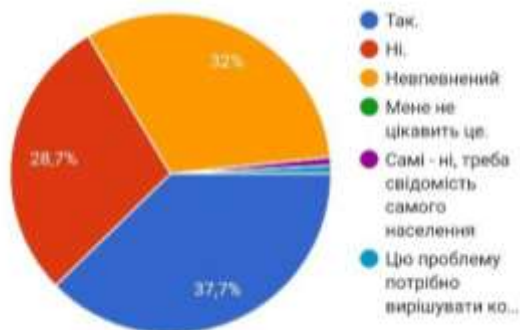

Рис. 4

Крім поліції, є й інші державні органи, які запобігають та протидіють домашньому насильству. Зокрема, це служба у справах дітей, органи управління освітою, навчальні заклади, установи та організації системи освіти, органи охорони здоров'я, установи та заклади охорони здоров'я, центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, суди, прокуратура.

Вагому роль у такій діяльності належить службам підтримки постраждалих осіб, до яких належать притулки для постраждалих осіб, центри медико-соціальної реабілітації постраждалих осіб, мобільні бригади соціально-психологічної допомоги постраждалим особам та особам, які постраждали від насильства за ознакою статі, а також заклади та установи, призначені виключно для постраждалих осіб.

Отже, для запобігання та протидії домашньому насильству важливо забезпечити наявність і доступність програм професійного розвитку для усіх небайдужих. Пам'ятаймо, що домашнє насильство – це проблема не окремої родини. Вона потребує уваги як з боку держави, так і суспільства.

Список використаних джерел

1. Домашнє насильство в умовах війни: I півріччя 2022 року. *Аналітичний центр ЮрФем*: веб-сайт. URL: <https://jurfem.com.ua/domashne-nasylstvo-reahuvannya-v-umovakh-viynu/>.

2. Мирний М., Виртосу І. Насильство в сім'ях учасників АТО: нові виклики для суспільства чи задавлені проблеми. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/nasilstvo-u-sim-yah-uchasnikiv-ato-novi-vikliki-dlya-suspilstva-chi-zadavneni-problemi-_.html.

3. Опитування під керівництвом ОБСЄ – звіт щодо України. URL: <https://osce.org/uk/secretariat/440318>.

4. Війна без правил: гендерно-зумовлене насильство в контексті збройного конфлікту на сході України. *Східноукраїнський центр громадських ініціатив*: веб-сайт. URL: https://jfp.org.ua/news/vsi_novyny?utf8=Війна+без+правил.

5. *Amnesty.org.ua*: веб-сайт. URL: https://amnesty.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/gender-violence-ukraine-short-web_compressed.pdf.